

НАУКОВО-НАВЧАЛЬНИЙ ЦЕНТР СУДОВОЇ СТОМАТОЛОГІЇ ТА ЙОГО МІСІЯ В УМОВАХ МИРНОГО ЖИТТЯ І ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Костенко Є.Я.¹, Гончарук-Хомин М.Ю.¹, Повстяний В.А.²

¹Ужгородський національний університет МОН України, Асоціація судових стоматологів України Ужгород, Україна

²Державна спеціалізована установа «Головне бюро судово-медичної експертизи МОЗ України» Київ, Україна

Резюме. В публікації наведена інформація про науково-навчальний Центр судової стоматології в м. Ужгороді та його місію як в умовах мирного життя, так і в умовах збройного конфлікту. Навчальна місія - викладання за напрямком «Судова стоматологія» на циклі тематичного удосконалення «Правове забезпечення стоматологічної служби та судово-стоматологічної експертизи в Україні» та майстер-класі «Правове забезпечення стоматологічної служби та судово-стоматологічної експертизи в Україні». Гуманітарна місія – участь у проведенні судово-стоматологічних ідентифікаційних експертиз для встановлення зниклих безвісти з використанням власних методичних рекомендацій «Принципи збору та первинної реєстрації доказів для проведення дентальної ідентифікації».

Мета: надати інформацію про науково-навчальний Центр судової стоматології в м. Ужгороді та його місію як для потреб мирного життя, так і в умовах збройного конфлікту.

Результати. Фахівці науково-навчального Центру судової стоматології в м. Ужгороді забезпечують освіту за напрямком «Судова стоматологія» на циклі тематичного удосконалення «Правове забезпечення стоматологічної служби та судово-стоматологічної експертизи в Україні» та майстер-класі «Правове забезпечення стоматологічної служби та судово-стоматологічної експертизи в Україні». Центр бере участь у проведенні судово-стоматологічних ідентифікаційних експертиз для встановлення зниклих безвісти з використанням оригінальних методичних рекомендацій «Принципи збору та первинної реєстрації доказів для проведення дентальної ідентифікації».

Висновки. Науково-навчальний Центр судової стоматології в м. Ужгороді забезпечує освіту за напрямком «Судова стоматологія» на циклі тематичного удосконалення та майстер-класі «Правове забезпечення стоматологічної служби і судово-стоматологічної експертизи в Україні», його фахівці беруть участь у проведенні судово-стоматологічних ідентифікаційних експертиз для встановлення зниклих безвісти.

Ключові слова: судова стоматологія, судово-медична експертиза, ідентифікація, стоматологічний статус, право.

Вступ. Виходячи зі спрямування Національної програми розвитку України на Євроінтеграцію, у 2013 році на базі стоматологічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» був створений «Науково-навчальний центр судової стоматології». У серпні 2013 року після офіційного прийняття Асоціації судової стоматології України до складу International Organization for Forensic Odonto-Stomatology (IOFOS) науково-навчальний центр набув статусу регіонального осередку IOFOS в Україні.

Основна мета створення та роботи Центру полягає у забезпеченні та функціонуванні першої в Україні науково-навчальної бази, розробки та обґрунтування методів підготовки навчальних та практичних програм з судової стоматології для експертів криміналістів, судово-медичних експертів та стоматологів.

Крім того функціонування Центру сприяє процесу міжнародної інтеграції України в умовах залучення представників Центру до ідентифікаційних команд DVI/Interpol, та спрямоване та на вирішення питання ідентифікації громадян України з врахуванням

особливостей надання стоматологічної допомоги населенню згідно з протоколами МОЗ. Офіційний вступ Асоціації судової стоматології України до Міжнародної організації судової одонто-стоматології розширив рамки європейської співпраці української школи судової одонтології, однак підвищення практичної значимості такої співпраці можливе лише за практичного функціонування локального осередку, роль якого відіграє Науково-навчальний центр судової стоматології.

Мета роботи - надати інформацію про науково-навчальний Центр судової стоматології в м. Ужгороді та його місію як для потреб мирного життя, так і в умовах збройного конфлікту.

Результати. Практично орієнтовані завдання науково-навчального центру судової стоматології полягають у наступному:

- визначення необхідності проведення стоматологічних експертиз для надання допомоги слідчо-судовим органам у встановленні істинних фактів, що мають значення для розслідування;
- розробка медико-інформаційних методів для ідентифікації особи за характеристиками її одонтологічного статусу;
- обґрунтування сучасних і точних критеріїв для експертної оцінки морфо-функціональних змін зубо-щелепного апарату після стоматологічних втручань як частини доказової бази комплексної судово-медичної експертизи;
- адаптація аналітичної комп'ютерної програми для ідентифікації одонтологічного статусу відповідно до рекомендацій DVI/Interpol, з урахуванням затверджених МОЗ України стандартів надання стоматологічної допомоги;
- реєстрація стоматологічного статусу за допомогою адаптованих шифрів та кодів із можливістю інтеграції до інформаційної бази даних Interpol для ідентифікації громадян України, зокрема жертв масових катастроф, природних лих і терористичних актів;
- розробка алгоритму дентальної ідентифікації для впровадження в процеси комплексних судово-медичних експертиз;
- створення бази цифрових ортопантограм у відомчих стоматологічних поліклініках для осіб, чия професійна діяльність пов'язана з ризиком для життя, з метою подальшої ідентифікації;
- підготовка кваліфікованих кадрів для участі в міжнародних та національних програмах ідентифікації громадян України.

Представниками Центру апробовано ряд європейських методик ідентифікації, адаптовано алгоритм ідентифікації осіб згідно шифрами та кодів DVI, розроблено ряд власних клініко-лабораторних оригінальних методик ідентифікації осіб, зокрема:

- метод ідентифікації осіб за рентгенологічними ознаками на основі порівняння показників контрасту стоматологічних втручань (пріоритет якого засвідчено патентом на корисну модель UA № 86490, Бюлетень № 24 «Спосіб комплексної експертної оцінки якості стоматологічних втручань шляхом контрастного контурування цифрових ортопантомограм за Костенком», 2013);
- пошуковий метод автоматизованої оцінки та порівняння гістограм для ідентифікації осіб зі змінним стоматологічним статусом (пріоритет якого засвідчено патентом на корисну модель UA № 86492, Бюлетень № 24 «Спосіб ідентифікації осіб шляхом порівняння інтенсивності зображення цифрових ортопантомограм за Костенком», 2013);
- метод ідентифікації рентгенологічних зображень за допомогою комп'ютеризованих графічних алгоритмів співставлення кластерних об'єктів цифрових ортопантомограм;
- методи антропометричних константних та змінних індексів нижньої щелепи з урахуванням абсолютних та відносних похибок для застосування ідентифікації осіб з дефектами великої протяжності та при повній адентії (пріоритети яких засвідчені патентами на корисну модель UA № 86493, Бюлетень № 24 «Спосіб ідентифікації осіб за стоматологічним статусом шляхом обрахунку сталих антропометричних індексів нижньої на цифрових ортопантомограмах» та UA № 86491, Бюлетень № 24 «Спосіб

експертної оцінки рівня атрофії коміркової частини нижньої щелепи на цифрових ортопантограмах за Костенком», 2013);

- метод чисельної оцінки та порівняння зміни висоти рівня коміркового відростка нижньої щелепи для реєстрації безпосередніх та віддалених результатів реконструктивної денто-альвеолярної хірургії та відновного ортопедичного і ортодонтичного лікування;
- метод визначення змін ясенного краю опорних зубів при незнімному протезуванні (пріоритет якого засвідчено патентом на корисну модель UA № 62729, Бюлетень № 17 «Спосіб визначення змін рівня ясенного краю опорних зубів при незнімному протезуванні», 2011);
- метод ідентифікації основних стоматологічних матеріалів на основі порівняння результатів лабораторних ультразвукових досліджень основних стоматологічних матеріалів, метод об'єктивної оцінки змін кісткової тканини в періімплантатній області за результатами конусно-променевої комп'ютерної томографії (пріоритет якого засвідчено патентом на корисну модель UA № 113154, Бюлетень № 1 «Спосіб поетапної оцінки змін кісткової тканини навколо дентальних імплантів за даними комп'ютерно-томографічних досліджень»).

Рисунок. Фотографічне зображення Центру судової стоматології.

У науково-навчальному Центрі судової стоматології (див. Рис.) готовими для освітнянської місії є проведення циклу тематичного удосконалення «Правове забезпечення стоматологічної служби і судово-стоматологічної експертизи в Україні», суть якого полягає в підвищенні рівня професійних знань та навичок щодо нормативно-правового регулювання організації стоматологічної допомоги в Україні, законодавчих аспектів проведення судово-стоматологічної експертизи та ідентифікації особи, використання сучасних методів та технологій у судово-стоматологічних дослідженнях для вирішення правових і медико-експертних завдань, дотримання етичних і правових норм при наданні стоматологічної допомоги та виконанні експертних висновків та застосування міжнародних стандартів і кращих практик у правовому забезпеченні стоматологічної служби та судової стоматології. Тривалість навчання – 0,5 місяців (78 навчальних годин). Контингент слухачів – лікарі-стоматологи всіх спеціальностей (стоматологи-терапевти, стоматологи-хірурги, стоматологи-ортопеди, стоматологи-ортоданти, дитячі стоматологи), лікарі судово-медичні експерти,

судові експерти, які здійснюють дослідження у сфері стоматологічної ідентифікації, лікарі-стоматологи, які залучаються до проведення судово-медичних експертиз.

Актуальним також є проведення майстер-класу “Правове забезпечення стоматологічної служби і судово-стоматологічної експертизи в Україні” що є необхідним кроком для підвищення професійної компетентності медичних працівників, забезпечення якості надання стоматологічної допомоги та дотримання правових норм у щоденній практиці. Зміст майстер-класу включає ключові аспекти правового забезпечення стоматологічної служби, такі як ліцензування, стандартизація медичних послуг, правовий захист пацієнтів і лікарів, а також детальний розгляд організаційно-правових основ судово-стоматологічної експертизи. Особлива увага приділяється практичним аспектам, що дозволить учасникам не лише засвоїти теоретичні знання, але й ефективно застосовувати їх у своїй професійній діяльності.

Окрім цього, оскільки фахівці Центру приймають участь у проведенні судово-стоматологічних ідентифікаційних експертиз для встановлення зниклих безвісти, були розроблені та запропоновані для широкого використання в Україні методичних рекомендацій «Принципи збору та первинної реєстрації доказів для проведення дентальної ідентифікації» [10]. В них наведені 1) базові принципи збору та первинної реєстрації доказів для проведення дентальної ідентифікації (з урахуванням практичних рекомендацій асоціації судової стоматології України), 2) загальні положення міжнародної організації судової одонтостоматології (IOFOS) щодо проведення процедури дентальної ідентифікації і 3) ключові аспекти реалізації дентальної ідентифікації згідно з стандартом STANAG 2464 AMedP-3.1 «Військова судово-стоматологічна ідентифікація» (Military forensic dental identification). Крім того, працівниками центру було видано методичні рекомендації для впровадження в практику: «Скануючі методики комп’ютерної ідентифікації особи за цифровими ортопантомограмами» і «Комп’ютерна ідентифікація осіб за стоматологічним статусом», а також «Атлас ідентифікації внутрішньокісткових дентальних імплантатів за рентгенологічними ознаками» (затверджено Міністерством освіти і науки України).

Висновки. Таким чином, науково-навчальний Центр судової стоматології в м. Ужгороді забезпечує освіту за напрямком «Судова стоматологія» на циклі тематичного удосконалення та майстер-класі “Правове забезпечення стоматологічної служби і судово-стоматологічної експертизи в Україні”, його фахівці приймають участь у проведенні судово-стоматологічних ідентифікаційних експертиз для встановлення зниклих безвісти.

Література

1. Кісь А.В., Мішалов В.Д., Войченко В.В., Кравченко Ю.М. Оптимізація роботи судово-медичних експертів в умовах масової загибелі людей, пов’язаної з бойовими діями в зоні АТО. Судово-медична експертиза. 2014;2:12-6.
2. Войченко В.В., Івашина О.Х., Полотненко-Повстяна Н.В. Особливості проведення молекулярно-генетичної ідентифікації загиблих в зоні АТО. Судово-медична експертиза. 2014;2:50-6.
3. Войченко В.В., Черняк В.В., Івашина О.Х. Експертний взаємозв’язок при проведенні цитологічних та молекулярно-генетичних експертиз в практиці Дніпропетровського обласного бюро судово-медичної експертизи. Судово-медична експертиза. 2015;1:75-8.
4. Костенко ЄЯ, Войченко ВВ, Голубович ЛЛ, Дунаєв ОВ. Сучасні підходи до відповідності отриманих дерматогліфік вимогам DVI-INTERPOL. Судово-медична експертиза, 2018;2:4-8. DOI: <https://doi.org/10.24061/2707-8728.2.2018.1>
5. Филипчук О.В., Гуров О.М. Судово-медична криміналістика: підручник. Харків: Діса плюс; 2013. 640 с.
6. Войченко В.В., Мішалов В.Д., Мамедов Ш.М., В’юн В.В., Івашина О.Х. Комплексний підхід при проведенні судово-медичної ідентифікації загиблих під час збройних конфліктів та катастроф. Судово-медична експертиза. 2017;1:20-5. DOI: <https://doi.org/10.24061/2707-8728.1.2017.5>

7. Мішалов В.Д., Біда В.І., Костенко Є.Я., Переста Ю.Ю. Комп'ютерна ідентифікація осіб за стоматологічним статусом (методичні рекомендації). Ужгород; 2013. 21с.
8. Гончарук-Хоми М., Стецик М., Стецик А., Крічфалушій С., Великодна М., Бойчук М. Аналіз підходів до експертної оцінки змін стоматологічного статусу: судово-стоматологічні та методологічні аспекти. Молодий вчений. 2017;12:52
9. Мошак Ю., Костенко Є., Гончарук-Хомин М., Безега В. Проблематика реалізації методів дентальної ідентифікації військовослужбовців в Україні: Аналіз стандарту НАТО STANAG 2464 AMEDP-3.1. "Military Forensic Dental Identification". Сучасна медицина, фармація та психологічне здоров'я. 2023;5:95-101. DOI: <https://doi.org/10.32689/2663-0672-2023-5-16>
10. Костенко Є.Я., Войченко В.В., Мішалов В.Д., Гончарук-Хомин М.Ю., Повстяний В.А. Принципи збору та первинної реєстрації доказів для проведення дентальної ідентифікації. Методичні рекомендації. Ужгород; 2025. 17с.

Reference

1. Kis A.V., Mishalov V.D., Voichenko V.V., Kravchenko Yu.M. Optymizatsiia roboty sudovo-medychnykh ekspertiv v umovakh masovoi zahybeli liudei, pov'язanoi z boiovymy diiamy v zoni ATO [Experience of medicolegal experts and optimization of organizational actions for actions in the conditions of the mass deaths persons resulting of military operations]. Sudovo-medychna ekspertyza. 2014;2:12-6. (in Ukrainian)
2. Voichenko V.V., Ivashyna O.X., Polotnenko-Povstiana N.V. Osoblyvosti provedennia molekuliarno-henetychnoi identyfikatsii zahyblykh v zoni ATO [Features of conducting molecular genetic identification of the deceased in the ATO zone]. Sudovo-medychna ekspertyza. 2014;2:50-6. (in Ukrainian)
3. Voichenko V.V., Cherniak V.V., Ivashyna O.X. Ekspertnyi vzaiemozviazok pry provedenni tsytologichnykh ta molekuliarno-henetychnykh ekspertyz v praktytsi Dnipropetrovskoho oblasnoho biuro sudovo-medychnoi ekspertyzy [Expert relationship when conducting cytological and molecular genetic examinations in the practice of the dnipro-petrovsk regional bureau of forensic medical examination]. Sudovo-medychna ekspertyza. 2015;1:75-8. (in Ukrainian)
4. Kostenko Ye.I., Voichenko V.V., Holubovych L.L., Dunaiev O.V. Suchasni pidkhody do vidpovidnosti otrymanykh dermatohlifiv vymoham DVI-INTERPOL [Improving the quality of dermatoglyphics in accordance with DVI-INTERPOL standards]. Sudovo-medychna ekspertyza, 2018;2:4-8. DOI: <https://doi.org/10.24061/2707-8728.2.2018.1> (in Ukrainian)
5. Fylypchuk O.V., Hurov O.M. Sudovo-medychna kryminalistyka: pidruchnyk [Forensic forensics: a textbook]. Kharkiv: Disa plus; 2013. 640 s. (in Ukrainian)
6. Voichenko V.V., Mishalov V.D., Mamedov Sh.M., V'iun V.V., Ivashyna O.Kh. Kompleksnyi pidkhid pry provedenni sudovo-medychnoi identyfikatsii zahyblykh pid chas zbroinykh konfliktiv ta katastrof [A comprehensive approach for the forensic identification of victims during armed conflicts and disasters]. Sudovo-medychna ekspertyza. 2017;1:20-5. DOI: <https://doi.org/10.24061/2707-8728.1.2017.5> (in Ukrainian)
7. Mishalov V.D., Bida V.I., Kostenko Ye.I., Peresta Yu.Iu. Komp'yuterna identyfikatsiia osib za stomatolohichnym statusom (metodychni rekomendatsii) [Computer identification of individuals by dental status (methodological recommendations)]. Uzhhorod; 2013. 21с. (in Ukrainian)
8. Honcharuk-Khomy M., Stetsyk M., Stetsyk A., Krichfalushii S., Velykodna M., Boichuk M. Analiz pidkhodiv do ekspertnoi otsinky zmin stomatolohichnoho statusu: sudovo-stomatolohichni ta metodolohichni aspekty [Analysis of approaches for expert evaluation of dental status changes: forensic dental and methodological aspects]. Molodyi vchenyi. 2017;12:52-5. (in Ukrainian)
9. Moshak Yu., Kostenko Ye., Honcharuk-Khomyn M., Bezeha V. Problematyka realizatsii metodiv dentalnoi identyfikatsii viiskovosluzhbovtiv v Ukraini: Analiz standartu NATO STANAG 2464 AMEDP-3.1. "Military Forensic Dental Identification" [Problems of

implementing dental identification methods of military personnel in Ukraine: analysis of the NATO STANDARD STANAG 2464 AMEDP-3.1. "Military forensic dental identification"]. Suchasna medytsyna, farmatsiia ta psykhologichne zdorovia. 2023;5:95-101. DOI: <https://doi.org/10.32689/2663-0672-2023-5-16> (in Ukrainian)

10. Kostenko Yela, Voichenko V.V., Mishalov V.D., Honcharuk-Khomyn Mlu., Povstianyi V.A. Pryntsypy zboru ta pervynnoi reiestratsii dokaziv dlia provedennia dentalnoi identyfikatsii [Principles of collection and initial registration of evidence for dental identification]. Metodichni rekomendatsii. Uzhhorod; 2025. 17s. (in Ukrainian)

SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL CENTER OF FORENSIC DENTISTRY AND ITS MISSION IN THE CONDITIONS OF PEACEFUL LIFE AND ARMED CONFLICT

E. Kostenko ¹, M. Goncharuk-Khomyn ¹, V. Povstyanii ²

¹Uzhgorod National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Association of Forensic Dentists of Ukraine Uzhhorod, Ukraine

²State Specialized Institution «Main Bureau of Forensic Medical examination of The Ministry of Health of Ukraine»

Summary. The publication provides information about the Scientific and Educational Center of Forensic Dentistry in Uzhhorod and its mission both in conditions of peaceful life and in conditions of armed conflict. Educational mission - teaching in the field of "Forensic dentistry" at the cycle of thematic improvement "Legal support of dental services and forensic dental expertise in Ukraine" and the master class "Legal provision of dental services and forensic dental expertise in Ukraine". Humanitarian mission – participation in forensic dental identification examinations to establish missing persons using own methodical recommendations "Principles of collection and primary registration of evidence for dental identification".

Purpose: to provide information about the Scientific and Educational Center of Forensic Dentistry in Uzhgorod and its mission both for the needs of peaceful life and in conditions of armed conflict.

The results. Specialists of the Scientific and Educational Center of Forensic Dentistry in Uzhgorod provides education in the field of "Forensic Dentistry" at the thematic improvement cycle "Legal support for dental services and forensic dental expertise in Ukraine" and the master class "Legal support for dental services and forensic dental expertise in Ukraine". The center participates in conducting forensic dental identification examinations to identify missing persons using original methodical recommendations "Principles of collection and initial registration of evidence for dental identification".

Conclusions. Scientific and Educational Center of Forensic Dentistry in Uzhhorod provides education in the field of "Forensic Dentistry" at the cycle of thematic improvement and master class "Legal support of dental services and forensic dental examination in Ukraine", its specialists take part in conducting forensic dental identification examinations to identify missing persons.

Key words: forensic stomatology, forensic medical examination, identification, dental status, law.

Відомості про авторів

Костенко Є.Я. – Президент Асоціації судової стоматології, декан стоматологічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет», доктор медичних наук, професор. Україна, м. Ужгород, вул. Університетська, 16-А., yevhen.kostenko@uzhnu.edu.ua <https://orcid.org/0000-0002-3997-2371>

Гончарук-Хомин М.Ю. - завідувач кафедри терапевтичної стоматології Ужгородського національного університету, доктор філософії, доцент Україна, м. Ужгород, вул. Університетська, 16-А. email: myroslav.goncharuk-khomyn@uzhnu.edu.ua ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7482-3881>

Повстяний В.А. – в.о. начальника ДСУ «Головне бюро судово-медичної експертизи МОЗ України» кандидат медичних наук Україна, м. Київ, вул. Дорогожицька 9. email:

povstianyi.vitalii@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-3528-3424>

Information about authors

Kostenko Yevgen – Doctor of Medical Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Dentistry, State High Educational Institution «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine
yevhen.kostenko@uzhnu.edu.ua <https://orcid.org/0000-0002-3997-2371>

Honcharuk-Khomyn Myroslav – Head of the Department of Therapeutic Dentistry of Uzhhorod National University, Chairman of the Association of Forensic Dentistry, Doctor of Philosophy, Director of the Scientific and Educational Center of Forensic Dentistry. 88000 Uzhhorod, myroslav.goncharuk-khomyn@uzhnu.edu.ua ORCID <http://orcid.org/0000-0002-7482-3881>

Povstianyi V. A. – Acting Head of the State Institution “Main Bureau of Forensic Medical Examination of the Ministry of Health of Ukraine” Candidate of Medical Sciences. Ukraine, Kyiv, 9 Dorohozhytska St. email: povstianyi.vitalii@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-3528-3424>